

Людмила Набок

Тарас Шевченко и архитектурный портрет г. Переяслава в XIX веке

Автор анализирует историко-архитектурную реальность г.Переяслава в период 1845-1859 годов, пытается понять высказывания Шевченко относительно архитектурного пейзажа города, атрибутирует местные церкви, упоминаемые в творческом наследии поэта.

Ключевые слова: Т.Г.Шевченко, город Переяслав, архитектура, церковь.

Lyudmyla Nabok

Taras Shevchenko and architectural portrait of Pereyaslav city in XIX century

An author analyses historical– architectural reality city of Pereyaslav in the period of 1845-1859, tries to do possible understanding of Shevchenko's estimations in relation to architectural landscape of city, attribute local temples are mentioned in the creative inheritance of poet.

Keywords: T.G.Shevchenko, Pereyaslav city, architecture, church, landscape.

КРЕМЕНЧУКУ – 440 РОКІВ

Ювілейна історія Кременчука відносно свіжа, адже ані 100, ані 200, ані 300-річні ювілеї місто не зауважувало. Справжнім гучним стартом «ювілеювання» стала вже 400-а річниця – святкована 1971 р. Причому, з «Днем міста» визначилися легко і стандартно. Ним стало 29 вересня – день звільнення Кременчука від гітлерівських окупантів. А ось з роком відліку все було за Остапом Вишнею:

Кременчук – місто давнє...

Тяжко точно сказати, коли воно заснувалося, бо ніхто з живих кремечужан про те не пам'ятає, а історики, як і завжди, плутають.

Доведеться, значить, і нам плутати.

Зрештою, офіційною датою заснування *Кременчука*, за цілком фіктивною згадкою в хроніці Йоахима Бельського (який продовжував історичну працю свого батька Мартина Бельського), вважається 1571 рік. Дату цю «у масах» ще в XIX ст. спопуляризувала «Історія Малоросії» Миколи Марковича. У Бельського ж згадка Кременчука нав'яна проектом 1590 р., коли польський король видав наказ про побудову на цьому місці фортеці, куди планували вивести козаків з Запоріжжя, аби менше конфліктували з турками.

У вчених колах обговорювалася і альтернативна «дата» – кінець XIV ст. Адже, з класичної історіографії XIX ст., за невідтверженою джерельно згадкою литовського історика Теодора Нарбута, походить версія про заснування Кременчука (1390-ті – 1420-ті рр.) великим литовським князем Вітовтом.

Якщо ж звернутися до сучасного стану вивчення джерел, то вони засвідчують безперервне існування Кременчука як урбаністичного осередку (а не рибальського ухода, згаданого ще за ревізією Черкаського замку 1552 р.) лише з 1637 р., коли «осадив» тут місто шляхтич-поліщук Стефан Рудзький (Степан Рутський, Руцький). Утім, деякі охочі до старожитностей, відштовхуючись від археологічних даних про проживання людей на території сучасного Кременчука (наявні залишки осель), відстоюють Києво-руський родовід міста (явно змагаючись з так само хитким 1100-літнім родоводом «обласної» Полтави, безперервне існування якої також лічиться лише з 1630 р.).

Врешті-решт, міфологічний компонент кременчуцького ювілею лише додає колориту святкуванню. Та й у широкої громадськості вже сформувались певні очікування щодо наступної «круглішої» річниці – 450-ліття. У ньому вже звикли бачити певний цивілізаційний рубіж, до якого прямує потужне наддніпрянське місто. Відтак, і нинішнє ювілеювання 440-ліття сприймається не в останню чергу як «остання репетиція» того знакового рубежу.